

הרב שמואל יצחק וייס

כולל "ביכורי יוסף"

ירושלים-לונדון

בענין מאכלים מחוממים המוגשים במיסות

רק לגבי חמץ בפסח ומשום חומרא דפסח, ואינו ראייה לכל דיני בשר וחלב וצ"ע.

אך המעיין בספר יד יהודה בסי' צ"ב בפיה"א סוף סקנ"ו ובפיה"ק סקע"ג יראה שפירש ברמ"א דהזהירות לכתחילה קאי על מחבת וקדירה, ולכן הזהיר שם רק מבשול קדירה של בשר וחלב מפני חשש ניצוצות או שזב מזה לזה, ולא הזהיר כלל דיש לחוש לנגיעת ב' כלים לכתחילה עיי"ש, מבואר דנקט בפשוטו כדברי התו"ח הנ"ל, וכן נקט האגרות משה בכמ"ד (ח"א מיו"ד סוס"י מ'-ח"ג מיו"ד סי' י') דכל החשש של ב' קדרות הנוגעות זו בזו רק כשעומדות יחד שיש לחוש שמא יזוכו כשיעלו רתיחות וישפך מן הקדירה לתחת קדירה האחרת, ולשיטתו מותר בשופי להניח מגבת חלבי יבש נקי על סיר בשרי חם נקי לשמור על החום, דלא ע"ז דיבר הרמ"א ליזהר לכתחילה עיי"ש.

בספר בדי השולחן על הל' בב"ח סימן צ"ב ס"ח בכיאוורים בד"ה לכתחילה, האריך הרבה בנידון הנ"ל, ודייק מדברי החכמת אדם בכלל ע"ד דין ד' שכתב שם שדרייא פוס [הוא חצובה הנזכר באו"ח סימן תנ"א סעיף ד' ברמ"א והוא כלי שיש לו ג' רגלים ומעמידים עליו קדירה או מחבת בתנור על האור וכדפירש במ"ב שם] הניקח מן הנכרי צריך ליבון לפי שנשפך עליו איסור ומסיים עלה דבדיעבד כיון שאינו נותן עליו התבשיל עצמו אלא הוא בכלי וגם אין עליו איסור בעין אלא איסור בלוע מותר דהוי כב' קדרות שנגעו זו בזו ע"ש, ולמד מזה דלכתחילה חיישינן שהבליעה כן הולכת מכלי לכלי בלא רוטב עיי"ש, אך תמוה לדייק מהחכמת אדם שכוונתו לזה, ממה שלא רמז בשום מקום

בשו"ע יו"ד סוס"י צ"ב כתב הרמ"א וכן אם המחבת מכוסה הכל שרי מידי דהוה אשתי קדרות נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה כל שכן בזיעה מיהו לכתחילה יש ליזהר בכל זה ע"ש, ויל"ע האם זהירות הרמ"א רק באופן דיש ממשות דיכול לזוב מקדירה א' לשני, או אף ללא זה ומטעם דחיישי' דמשהו יוצא מקדירה לקדירה ללא רוטב.

והנה בתורת חטאת כלל ל"ה דין ט' מבואר דהחשש שמא יזוב מקדירה לקדירה, אולם הפמ"ג בסי' צ"ז במשב"ז סק"ג כתב דאף במקום שאין חשש שיזוב מאחד לשני אסור להניחם זה ע"ג זה, וכ"כ הפמ"ג בסי' ק"ה בשפ"ד סקכ"ב דלכתחילה אין ליגע שתי קדרות חמות אפילו אין בהם תבשיל, (ובספר ויהי בנסוע עמ' תל"ה כתב דהפמ"ג בסי' צ"ז במשב"ז סוסק"ג חשש בנגיעת ב' קדרות רק כשיזוב מכלי לכלי ויהא רוטב בין הכלים, דלא כמש"כ בסי' ק"ה עיי"ש, הא לא"ה אין בזה הזהירות של הרמ"א, וליתא דעל כרחך כוונת הפמ"ג רק לומר שכ"כ בתורת חטאת, ולא דזה העיקר להלכה דאל"כ יש סתירה בדעת הפמ"ג, וכפשטות דברי הט"ז שם לגבי מחבת משתמע דהאיסור של ב' קדרות גם ללא רוטב וצע"ק), ובשו"ת כתב סופר יו"ד סי' נ"ד האריך לבאר טעמו של הגהות שערי דורא שזהו מקור דברי הרמ"א, דגם מכלי לכלי אין ברור כ"כ שאינו יוצא ללא רוטב ולכן אסור לכתחילה לגעת שתי קדרות זו בזו דאולי יוצא משהו גם ללא רוטב עיי"ש.

ועיין במשנ"ב בסי' תנ"א סקל"ד דהמשמעות דחש בדין הרמ"א הנ"ל, כדברי הפמ"ג הנ"ל ודלא כהתו"ח, אך יתכן דנקט כן

על האש ממש, לא שייך לומר בהם כברירות דהאש שורפו, וא"כ בשאר איסורים יש עדיין מקום בהלכה להחמיר כדברי הפמ"ג ועוד ואכמ"ל].

אך כפי המבואר בכמה גדולי האחרונים להחמיר בזה בנגיעה ב' קדרות גם במקום דלא יזוב רוטב מזה לזה, ולכן יש מקום ליזהר לכתחילה לא להניח מגבת חלבי על סיר בשרי חם לשמור על החום, ודלא כהאג"מ הנ"ל.

ולפי זה יש לעורר על האוכלים המוכנים המחולקים במטוסים בנסיעות ארוכות בכשרויות מהודרים, דמחממים אותם בתנורים שמכניסים שם אוכל ללא כשרות מוסמכת וכו', וגם מחממים באותם תנורים מאכלי חלב ללא שהייה של מעל"ע, דבודאי יש בליעות של בעיץ בתנורים אלו, דקרוב לודאי בזמן החימום מאכלים הכשרים נבלעים מהבעיץ שיש בתנורים על הכיסויים הנ"ל, ונכון דמדגישים ההכשרים המהודרים בהוראות דצריך שיהא סגור בב' כיסויים כשמוגש לפני האוכל, ומטעם שאין בלוע יוצא מכלי לכלי ללא רוטב, ולזה מועיל העטיפה של ב' הכיסויים, אבל לפי הנ"ל מוטל על הכשרויות המהודרים לצאת לכל השיטות את הלכתחילה של הרמ"א דגם במקום דאין רוטב יוצא משהו דרך ב' כלים וכו', ואין לומר דיש הפסק משהו בין הכיסויים, דבזמן החימום נהיה שתי הכיסויים כאחד, ולכן נראה להציע שיעשו הכיסויים בהפסק אויר ביניהם, וכמש"כ המשנ"ב בסי' תנ"א ס"ק קל"ו דכשמניח דבר המפסיק אין זה בכלל הדין של ב' קדרות הנוגעות זו בזו.

ועיין בס' תורת הדרך למו"ר הגר"מ גרוס שליט"א בפרק י"א סעיף ו' שכתב מותר לתת לדיילים שבאוירון לחמם את הבשר בתנור כשהוא מכוסה, ובצידה לדרך שם אות ו' ביאר דגם אם יש איסור בעיץ על התנור אינו נבלע באוכל כי יש שני כיסויים, ולכן גם אם נבלע בכיסוי החיצוני לא עובר לכיסוי הפנימי, שאין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב, ולכן באופן

שהיה ראוי לו לכתוב מענין זה, כמו בכלל מ"ה ס"י לענין מחבת וקדירה שסובב ע"ד הרמ"א הנ"ל, וכן בכלל נ' ס"א וס"ב, וכן בכלל נ"ז ס"ז ששם מקומם.

והעירוני למש"כ האג"מ (בח"א מיו"ד סימן נ"ט בד"ה ובהברזלים, ועד"ז כתב בח"א מאור"ח סוס"י קכ"ד עיי"ש) שכתב וז"ל "דכל מה שהחמיר החכמ"א רק בחצובה שאין בזה הפסד כלל ולא שום דחק כלל ראה החכמ"א להחמיר ולא בהברזלים שלנו וכמו שנהגו במדינתנו, ובפסח יש להחמיר לכתחילה" ע"ש, [ולגבי החצובה שכתב האג"מ להקל בשופי מכיון דהאש שורף מיד טעם הבשר או טעם החלב, וכמבואר ביו"ד סי' צ"ב-ו' דכשנפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומייבשו, וכן נקט בפשיטות באג"מ בח"א מיו"ד סוס"י מ' עיי"ש, אך לפמש"כ הש"ך בסק"ו דבתו"ח כלל נ"ו דין ג' חש לדברי האו"ה לאסור הקדירה, וביאר היד יהודה שם בפיה"א אות ל"ז דחוששים לגבי הקדירה שמא לא נשרף הכל, ונשאר עדיין משהו עיי"ש, א"כ גם בחצובה יש ליזהר לכתחילה לייחד לבשר וחלב בנפרד, ושוב הראוני שכ"כ ביד יהודה בסי' צ"ב בפיה"ק סוף אות ע"ג דנכון שיהא כירה מיוחדת לבשר וחלב, וכ"פ הבדי השולחן שם בסוף דבריו עיי"ש, ומה שכתב בס' מגילת ספר על יו"ד עניינים סי' ג' לדייק מהמג"א בסי' תנ"א סקמ"ד משו"ת מהר"ם לובלין דאם הושיבו קדירה בפסח על תנור בית החורף שבלוע מחמץ בפסח דאסור לכתחילה ולא בדיעבד, דמשמע שבשאר איסורים מותר אפי' לכתחילה, ועד"ז הוכיח מהמשנ"ב בסי' תנ"א סקל"ד להקל בשאר איסורים עיי"ש, יש לדחות ראיות אלו דצריך לדעת דבזמן המג"א והמשנ"ב היה כל התנור והחצובה תחת שליטת האש דכל כולה היתה בתוך תנור, לכן מדינא אי"צ שום הכשר גם לפסח, וע"ז כתבו הפוסקים דמשום חומרא דפסח צריך ליבון וכדו', אבל החצובות שבכיריים שלנו שמסגרתם גדולה ואין כולה

לנוסעים לפני אכילתם שידעו הציבור להזהר מזה.

[שוב קבלתי (בחודש אלול תשע"א) מכתב מא' מגדולי הרבנים שליט"א בשטח הכשרות, וזה תו"ד דלאחרונה ראה להקפיד בהכשר מסויים שמניחים קוביה של פלאסטיק המגביה בין כיסוי לכיסוי, או שהכיסוי השני הוא פלסטיק רחב ממדים, שמחמת רחבתו יש אויר בין הכיסויים עת"ד].

ולאחרונה ראיתי נהוג בועד כשרות מהודרת להכניס המאכלים בתוך שקית ניילון הדוק, ובתוכו המאכלים עטוף בנייר כסף הדוק, וכמדומה בזה יש חלל מספקת בין שתי הכיסויים, דגם בשעת חימום המאכלים אינו נצמד, ויש חלל ביניהם, [ויש לברר הדבר במציאות], וא"כ בזה יי"ח דין הלכתחלה של הרמ"א.

אגב, ברצוני לציין מה שראיתי מזמן נידון באופן דיש קיר עבה בין איסור משקה להיתר, האם ד"ז בכלל ההיתר של שני כלים הנוגעים זה בזה בלא רוטב שאין בליעה עוברת ביניהם כמבואר ברמ"א סימן צ"ב סעיף ח', ומסברא אמינא דלא מצאנו חילוק בפוסקים להקל בזה, אולם סברת המקילים שהעברה בין כלים נאמרה בדופן קדירה ולא בקיר עבה, ויש בזה שמועות סותרות בדעתו של בעל האגרות משה זצ"ל, [וכשנשאל מרן הגריש"א שליט"א מה הדין אם יבשלו בקדירה גדולה כל מיני איסורים בתוך פחיות וטועמים המים ולא נמצא בו שום קיומא של טעם, האם יכולים להחזיק את מן מתכות זה כאינו בולע, והשיב שיש מקום לדון בזה, אך למעשה לא רצה להורות].

אך בנידון זה כתב החת"ס בחאו"ח סי' ק"ל בא"ד הא אם נפלה טיפה אחת על הקדירה וכו' ואם נמי יהיה עובי הקדירה עד מאוד ואפילו כמה טפחים, אנו חוששים שמתפשט הטיפה לפני ע"ש, נידון זה התעורר לפני כמה שנים בהובלת השמנים ממדינות המזרח בספינות גדולות שיש בהם

זה גם אם יחממוהו יחד עם דברים אסורים לא יאסר, דבמכוסה אין זיעה ואין ריחא וכו', עוד כתב שם באות ח' דיש להחמיר כשהאריזה פתוח אף מעט, מטעם דחוששים שהיה דבר איסור בתנור ונבלע במאכל עיי"ש, ולפי הנ"ל יש להעיר דהרוצה לצאת לכתחילה יחממו המאכלים רק בשתי כיסויים בהפסק אויר ביניהם וצ"ע למעשה, והסכים מו"ר שליט"א לזה.

שוב ראיתי בשו"ת חת"ס בחאו"ח סי' ק"ל בד"ה הנה, שכתב בא"ד וז"ל "ואילו שני כלים דקים מן הדקים וכו' ונוגעים זה בזה נימא שאינו מתפשט מדופן לדופן וע"כ היינו טעמי' משום שאויר המפסיק בין הכלים הוא הגורם שלא תתפשט הבלוע ואפי' יהיו מהודקים זה בזה ממש א"א להדקם ממש מבלי הפסק כחוט השערה וזה גורם שלא תתפשט הבלוע" ע"ש, אף דנידונו שם שאני מגד"ד, מ"מ ביסוד הענין יש מזה גם להכריע לנד"ד דאם המציאות בב' הכיסויים שיש הפסק כחוט השערה שפיר דמי, הא לא"ה הרי זה בכלל הלכתחילה של הרמ"א.

ולפי זה יש להזהיר ועדי הכשרות המהודרים שלא להשתמש בנייר כסף דק שהוא עלול מאוד להיקרע, אבל אם עוטפים בנייר כסף לא-דק בשתי עטיפות שפיר דמי אף לכתחילה דבזה לעולם יש הפסק אויר כחוט השערה כנלענ"ד.

עוד יש לציין מה שנוגע לעורר לתועלת הציבור מש"כ בספר ויהי בנסוע עמ' תל"ד, דהרבה פעמים בעת הגשת המאכלים, אין הכיסוי החיצוני נקי, וזה מהמאכלים שיש בתנור שאינם בחזקת כשר וכו', ואז יש ליזהר שלא יגע מאכל עליו, דאם יגע באיזה מאכל כשהוא חם אז יבליע מן האיסור שבו באוכל כדי קליפה וכמש"כ ברמ"א בסי' צ"ה סעיף ו' ע"ש, ועיין בש"ך סקכ"ג שהסתפק בבלע איסור המפעפע כמו בנד"ד שהוא מבליע באוכל כדי נטילה ע"ש, ואדרבה היה מן הראוי שיהירו ע"ז בהנחיות ההכשר המגיע

תאים וחדרים גדולים וקטנים שמיובא באותו ספינה גם דברים אסורים, ועכ"פ השמנים שמביאים מחממין אותם שלא יקרוש דזה משפיע חום על כל התכולה שבספינה, ונחלקו בזה הרבנים הממונים על הכשרות בארה"ב, ועיין בתהודת כשרות (ביטאון עולם הכשרות)

גליון 49-50 עמוד 61-70 אריכות גדולה בנושא זה, וצוטט בסוף מכתבו של מרן הגריש"א זצ"ל (הועתק מקובץ אור ישראל) שהשיב ע"ז, דאף שיש צדדים להקל, מ"מ על ועדי הכשרות להשתדל להמנע מהיתרים מעין אלו עיי"ש.

איתא בכתבי האר"י ז"ל שבכל זמן מהזמנים כגון פסח שבועות סוכות הוא נעשה בכל שנה, כשבא זמן הנ"ל נעשה כמו שהיה בפעם הראשון, בפסח הוא יצ"מ ובשבועות מקבלים התורה וכן בכל זמן, ולהבין איך מקבלים התורה בכל שבועות והלא כבר ניתנה, י"ל ע"פ משארו"ל (תנחומא יתרו, ז') בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כיום שניתנה, ואת זה צריך לקבל עליו בכל שבועות.

(מאור עינים פרשת יתרו)

בגמרא כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא העולם בשמים כו' והעבירן לג"ע כו'. ומ"מ נשאר רשימה מכל אלו הריחות. וכפי מה שמקבל אדם אלה השיריים בעוה"ז. כך יכול לקרב לעיקרן של הבשמים בגן עדן ולכן נאמר עוה"ז דומה לפרוודור בפני עוה"ב כו'. ואלו הרשימות הם מקיימים העולם. ומובנים הדברים למשכילים. (שפת אמת תרל"ו)

והכל יכולים לקבל התורה יהיה מי שיהיה אפי' בבחינה התחתונה יכול לקבל, ובעת קבלת התורה היו ישראל ג"כ במדריגה תחתונה, וזהו "ויתיצבו בתחתית ההר", ועי"ז היו יכולים לקבל, אבל לא כשמגביה עצמו קצת.

(בית אהרן (קרלין) לר"ח סיון)

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים וכו', היה יכול לעלות על לב אדם ח"ו לפעור פיו כלפי מעלה ולהטיח דברים ולומר מה זאת עשה אלקים לנו בקולות ולפידים והמה אך למותר כי העיקר הוא הדיבורים הנשמעין אחר הקולות, ועל כן השמיענו מקרא קודש הלזה וכל העם רואים את הקולות פי' רואה הוא ע"ד רואה אני את דברי אדמו"ן, והכוונה שהשיגו העם הכרח הקולות לאיזה צורך היו נשמעין. (אהבת שלום פר' יתרו דף צ"ג)

ואשר יגאל מן הלויים, הם מחזיקי לומדי תורה, ויצא ממכר בית ועיר אחזתו ביובל, ביום השבועות יהי' לו חלק עם ת"ח, שיהי' עירו הוא גופו יוצא ממדריגה שהוא בה למדרגה אחרת, והטעם שיזכה כל כך, כי בתי ערי הלויים, היינו בה"מ של ת"ח היא אחזתם של אותם המחזיקים הנזכרים בתוך בני".

(חת"ס עה"ת בהר ע"ה ע"א)